

Sygn. akt I ACa 1448/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Marzena Konsek – Bitkowska

Sędzia SA Ewa Kaniok (spr.)

Sędzia SA Robert Obrębski

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S. z siedzibą w G. del C. (Republika Włoska)

przeciwko G. A.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 1 marca 2012 r.

sygn. akt XVI GC 337/10

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

I ACa 1448/12

UZASADNIENIE

Powód (...) S. z siedzibą w G. del C. (Republika Włoska) w pozwie z dnia 05.03.2010 r. wniósł o zasądzenia od G. A. kwoty 61.896,32 euro wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi:

- od kwoty 5.958,00 euro od dnia 06.04.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 9.387,62 euro od dnia 10 kwietnia 2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 4.694,50 euro od dnia 12.04.2010 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.936,00 euro od dnia 13.04.2010 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 6.934,90 euro od dnia 19.04.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 4.970,70 euro od dnia 21.04.2006 r. do dnia zapłaty;

- od kwoty 6.685,80 euro od dnia 24.04.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 4.692,50 euro od dnia 27.04.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 3.193,00 euro od dnia 05.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 2.239,50 euro od dnia 08.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.458,00 euro od dnia 12.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 4.148,00 euro od dnia 15.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 201,60 euro od dnia 19.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 484,70 euro od dnia 28.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 594,00 euro od dnia 31.05.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 642,50 euro od dnia 12.06.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 240,00 euro od dnia 27.06.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 343,20 euro od dnia 26.06.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 371,00 euro od dnia 30.06.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 523,80 euro od dnia 10.07.2006 r. do dnia zapłaty;
- od kwoty 1.227,00 euro od dnia 01.09.2006 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu podał, iż strony zawarły umowę, której przedmiotem była sprzedaż przez powoda na rzecz pozwanego owoców i warzyw. W wykonaniu umowy, powód dostarczył pozwanemu zamówiony towar, który pozwany odebrał, jednak nie uiścił jego ceny, w związku z czym konieczne stało się wystąpienie z przedmiotowym roszczeniem.

W dniu 16.06.2010 r. Sąd wydał wyrok zaoczny, w którym zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 61.896,32 euro wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od sum i za okresy jak w pozwie.

Sprzeciwem z dnia 06.07.2010 r. G. A. wniósł o uchylenie wyroku zaocznego i oddalenie powództwa ponad kwotę 14.182 euro, co potwierdził pismem z dnia 04.10.2010 r.

Uznając żądanie pozwu do kwoty 14.182 euro, pozwany podniósł zarzut potrącenia wierzytelności należnych mu z tytułu sprzedaży dokonanej na rzecz powoda:

z faktury VAT nr (...) na kwotę 13.330,80 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 30.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 638,40 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 02.05.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 900 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 10.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1200 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 10.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 900 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 10.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1224,00 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 12.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 588,00 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 16.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1236,00 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 17.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1659,60 euro z odsetkami ustawowymi od dnia 18.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 2121,60 euro z ustawowymi odsetkami od dnia 22.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1164,80 euro z ustawowymi odsetkami od dnia 25.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1080,00 euro z ustawowymi odsetkami od dnia 30.07.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1224,00 euro z ustawowymi odsetkami od dnia 12.06.2006 r.;

z faktury VAT nr (...) na kwotę 1470,00 euro z ustawowymi odsetkami od dnia 30.07.2006 r.

Jednocześnie pozwany zastrzegł, iż bezpodstawne są twierdzenia powoda, iż wierzytelności te były już przedmiotem potrącenia dokonanego między stronami. Pozwany zaprzeczył, aby kiedykolwiek otrzymał oświadczenie o potrąceniu datowane na dzień 11.05.2007 r.

G. A., zobowiązany do ostatecznego wyjaśnienia stanowiska w sprawie (k.304, k.416 i k.438), oznajmił, iż kwota objęta sprzeciwem nie dotyczy należności wynikających z pierwszej z wymienionych faktur, tj. z faktury VAT nr (...) na kwotę 13.330,80 zł (k.438), oraz faktury VAT nr (...) na kwotę 1224,00 euro jako że wierzytelność ta była przedmiotem innego postępowania.

Wyrokiem z dnia 01.03.2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy wyrok zaoczny wydany w dniu 16.06.2010 r. przez Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy - XVI Wydział Gospodarczy w sprawie o sygn. akt XVI GC 337/10 w części zaskarżonej sprzeciwem tj. w zakresie kwoty 14.182,40 Euro.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy wskazał:

G. A., jako prowadzący działalność gospodarczą pod firmą (...), w ramach współpracy z (...) S. z siedzibą w G. del C. (Republika Włoska) nabywał od powoda owoce i warzywa. Z tytułu sprzedanych i wydanych pozwanemu towarów Spółka wystawiła w okresie od kwietnia do sierpnia 2006r., fakturę VAT nr (...) na kwotę 5.958,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 9.387,62 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 4.694,50 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 2.936,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 6.934,90 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 4.970,70 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 6.685,80 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 4.692,50 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 3.193,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 2.239,50 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1.458,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 4.148,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 201,60 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 484,70 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 594,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 642,50 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 240,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 343,20 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 371,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 523,80 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1.227,00 euro.

W ramach współpracy, która miała charakter dwustronny, strony nie dokonały wyboru prawa.

Towary nabywał zarówno pozwany od powoda, jak i powód od pozwanego. Z tytułu sprzedaży powodowej spółce marchewki nać, kalarepy, rzepy białej G. A. w okresie maj - lipiec 2006r. wystawił fakturę VAT nr (...) na kwotę 638,40 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 900 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1200 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 900 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1224,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 588,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1236,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1659,60 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 2121,60 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1164,80 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1080,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1224,00 euro, fakturę VAT nr (...) na kwotę 1470,00 euro.

Osobą, z którą kontaktował się G. A. w ramach kooperacji z podmiotem prawa włoskiego był pan A.. W trakcie współpracy stron trwającej od roku 2004r., księgowość firmy powoda, tak jak i spółki (...), w której członkiem zarządu był powód, prowadziła W. O..

Wzajemne płatności z tytułu sprzedaży towarów nie zawsze były realizowane terminowo. Doprowadziło to ostatecznie do powstania po stronie pozwanego zadłużenia na kwotę 61.896,32 euro, obejmującego należności z tytułu sprzedaży w okresie kwiecień - lipiec 2006r.

W ramach wyjaśnień co do kwoty objętej zarzutem potrącenia pozwany oświadczył, iż 13.330,50 zł to kwota za sprzedane arbuzy (...) Nie została ujęta, bo ta faktura została wystawiona na inną firmę, której współwłaścicielem jest N., lub A., a na temat wzajemnych zależności pozwanemu trudno było coś powiedzieć (k.438)

G. A. współdziałał z pozwanym zarówno, jako osoba prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą(...), jak i członek zarządu firmy (...) Sp. z o.o. Dla obu tych przedsiębiorców, na pewnym etapie ich działalności, księgowość prowadziła W. O..

W ocenie Sądu I instancji za zasadne należało uznać roszczenie powoda w części zaskarżonej sprzeciwem od wyroku zaocznego, tj. co do kwoty 14.182,40 euro wraz z odsetkami ustawowymi. Powód wykazał bowiem, iż dostarczył pozwanemu towary objęte sporną kwotą, natomiast pozwany nie podważył twierdzeń powoda o nieuiszczeniu za nie ceny.

Strony niniejszego sporu są przedsiębiorcami, mającymi siedzibę w różnych krajach. Z racji przyjętej przez strony konstrukcji łączącej je umowy, tj. niezastosowania klauzuli wyboru prawa, do nawiązanych między nimi stosunków zobowiązaniowych, zastosowanie znalazł art. 27 § 1 ust. 1 ustawy - Prawo prywatne międzynarodowe z dnia 12 listopada 1965 r. (Dz. Ust. nr 46, poz. 290 ze zm.), który stanowi, iż do zobowiązań z tytułu umowy sprzedaży stosuje się prawo właściwe dla kraju, w którym Siedzibę ma dostawca. W przypadku oceny roszczeń powoda, krajem tym jest Republika Włoska, która jest stroną Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z dnia 11.04.1980 r. (Dz.U. z 1997, nr 45, poz. 286). Stroną tej Konwencji jest także Rzeczpospolita Polska. Zgodnie z art. 3 ust. 1 Konwencji, jej regulacje odnoszą się także do umów dostawy. Na mocy art. 1 ust. 1 pkt a Konwencji, jej przepisy stanowią zatem podstawę prawną do rozstrzygnięcia niniejszego sporu.

Zgodnie z art. 53 Konwencji, kupujący zobowiązany jest zapłacić cenę za towar. Zapłata powinna nastąpić wówczas, gdy zgodnie z umową sprzedający stawia do jego dyspozycji towary lub, w przypadku braku oznaczenia terminu przez strony, w terminie określonym przez sprzedającego (art. 58 ust. 1 i art. 59 Konwencji). Ponieważ w rozpoznawanej sprawie zostało wykazane, iż powód dostarczył sporny towar pozwanemu, a pozwany nie uregulował jego ceny w terminie określonym w fakturach wystawionych przez powoda, roszczenie powoda o zapłatę kwoty 14.182,40 euro wraz z odsetkami ustawowymi było zasadne. Z tego też względu, w oparciu o art. 347 k.p.c., wyrok zaoczny z dnia 16.06.2010 r. w zaskarżonej części został utrzymany w mocy.

Okolicznością, która w ocenie pozwanego zwalniała go z obowiązku uregulowania kwoty 14.182,40 euro była nieuiszczona na jego rzecz należność wynikająca z dostaw towaru na rzecz spółki włoskiej. Sąd dał wiarę twierdzeniom pozwanego, iż do daty zawiśnięcia spory przedmiotowa suma nie była przedmiotem wzajemnych kompensacji. Zarzut potrącenia, podniesiony w sprzeciwie od wyroku zaocznego, nie był jednak zarzutem skutecznym.

Zgodnie z art. 479¹⁴ § 4 k.p.c. do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami. Dokumentami w rozumieniu przepisów procesowych są dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania (art. 244 § 1 k.p.c.), bądź dokumenty prywatne, stanowiące dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (art. 245 k.p.c.). Jak i w odniesieniu do innych dowodów w postępowaniu gospodarczym, tak i w tej sytuacji, obowiązuje zasada prekluzji.

Pozwany, na okoliczność przysługiwania mu w stosunku do powoda wierzytelności w kwocie 14.182,40 euro, nie przedstawił żadnego z ww. dokumentów. Okoliczności tej nie można było wywieść z pisma z karty 156 akt, mającego stanowić oświadczenie powoda o potrąceniu jego wierzytelności z wierzytelnościami pozwanego na kwotę 14.182,40 euro. Pozwany stanowczo bowiem zaprzeczył prawdziwości danych zawartych w tym piśmie, opierając na tym linię obrony, zaś art. 253 k.p.c. stanowi, iż jeżeli spór dotyczy dokumentu prywatnego pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca, prawdziwość dokumentu powinna udowodnić strona, która chce z niego skorzystać. Jako że pismo to zostało złożone w sprawie przez powoda, w formie kserokopii nie poświadczonej za zgodność z oryginałem bądź to przez notariusza, bądź przez pełnomocnika strony występującego w sprawie (na mocy art. 129 § 2 k.p.c.), twierdzenia pozwanego podważyły jego moc dowodową.

Mając na uwadze dokonane ustalenia Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu potrącenia.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany G. A. zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie.:

1) art. 479¹⁴ § 4 kpc przez pominięcie zarzutu potrącenia, pomimo że pozwany załączył do sprzeciwu od wyroku zaocznego dokumenty prywatne w postaci podpisanych przez niego faktur VAT wystawionych w związku z dostarczonym przez niego towarem na rzecz strony powodowej oraz dokumentu sporządzonego przez księgową W. O. z dnia 30.06.2010 r. (k. 275 do 277), które to dokumenty warunkowały skuteczność zarzutu potrącenia podniesionego w toku postępowania sądowego, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania w mocy zaskarżonego orzeczenia;

2) art. 245 kpc w zw. z art. 233 § 1 kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego w celu ustalenia faktów mających istotne znaczenie dla sprawy, tj. odmówienia mocy dowodowej dokumentom prywatnym załączonym do sprzeciwu od wyroku zaocznego.

Apelujący wniósł o zmianę kwestionowanego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w zakresie kwoty 14.182,40 Euro, ewentualnie o uchylenie wyroku i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania. W każdym przypadku pozwany wniósł o zasądzenie od powoda kosztów w postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył:

apelacja jest uzasadniona.

Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, co prowadzi do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie na podstawie art. 386 par. 4 k.p.c.

Wyrok zaoczny zaskarżony został w części, jednak sprzeciw obarczony jest brakami formalnymi, do usunięcia których pozwany nie został wezwany, przez co nie wiadomo, w jakiej części wyrok ten uprawomocnił się a w jakiej objęty jest sprzeciwem, uniemożliwia to rozpoznanie sprzeciwu.

W niniejszej sprawie nie jest wystarczające wskazanie, że wyrok zaskarżony jest w części zasądzającej kwotę 14.182,40 euro „wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wymagalności poszczególnych kwot” (k.264 sprzeciw).

Sąd Okręgowy wezwał pozwanego do usunięcia braków formalnych sprzeciwu (k.305), jednak treść tego wezwania nie objęła wszystkich braków formalnych. Pozwany wezwany został do określenia „kwoty zaskarżenia”, tymczasem wyrokiem zaocznym zasądzono należności z wielu faktur, przy czym termin płatności każdej z tych należności upływał w innym dniu, w związku z czym każda z należności zasądzona została z ustawowymi odsetkami liczonymi od innej daty. Sąd Okręgowy winien był wezwać pozwanego do uzupełnienia braku formalnego sprzeciwu poprzez wskazanie zakresu zaskarżenia tj. sprecyzowanie, które należności składające się na sumę 14.1182,40 euro, określone treścią wyroku zaocznego, objęte są sprzeciwem.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, sąd I instancji będzie musiał wezwać pozwanego do usunięcia w/w braku formalnego sprzeciwu w terminie 7 dni pod rygorem jego odrzucenia i dalsze procedowanie w sprawie uzależnione jest od wykonania w/w wezwania.

Wierzytelności pozwanego objęte zgłoszonym przez niego zarzutem potrącenia wskazane są w piśmie na k.308.

Artykuł 503 k.c. odsyła do art. 451 k.c. i ma zastosowanie w tych przypadkach, w których jednej lub obu stronom przysługuje więcej niż jedna wierzytelność nadająca się do potrącenia. Rozwiązanie przyjęte w w/w przepisie służy zapewnieniu skuteczności potrącenia w sytuacji, gdy potrącający nie dość precyzyjnie określił w swym oświadczeniu wierzytelności podlegające potrąceniu. Odpowiednie zastosowanie reguły interpretacyjnej zawartej w art. 451 k.c. pozwala wówczas rozstrzygnąć, które z wchodzących w grę wierzytelności wzajemnych, i ewentualnie w jakim zakresie, uległy umorzeniu na skutek złożonego oświadczenia o potrąceniu.

Pozwany składając oświadczenie o dokonaniu potrącenia, nie złożył oświadczenia o zaliczeniu spełnionego świadczenia na poczet konkretnego długu spośród kilku długów. W sytuacji, gdyby zarzut potrącenia okazał się uzasadniony, Sąd Okręgowy, w braku oświadczenia stron co do zaliczenia, będzie musiał dokonać takiego zaliczenia zgodnie z art. 503 k.c. Oczywiście, sąd może zobowiązać pozwanego aby wyjaśnił, w jaki sposób dokonał zaliczenia.

Błędne jest stanowisko sądu I instancji, że wierzytelności zgłoszone do potrącenia nie zostały udowodnione dokumentami o których mowa w art. 479¹⁴ par. 4 k.c.

Jeszcze przed wniesieniem przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego, powód złożył pismo procesowe k.154 i nast., w którym twierdził, że pozwanemu przysługują wierzytelności wskazane w piśmie pozwanego z 4.06.2010r. (w oświadczeniu o potrąceniu wymienił numery faktur i należne pozwanemu kwoty k.156, a nawet załączył kopie faktur pozwanego do swego pisma.

Zgodnie z art. 229 k.p.c. nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeśli przyznanie nie budzi wątpliwości. Przyznanie nastąpiło w tym wypadku na piśmie, które stanowi dokument w rozumieniu art. 479¹⁴ par. 4 k.p.c.

Skoro powód jeszcze przed wniesieniem przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego przyznał, że pozwany posiada konkretne wierzytelności wobec niego i usiłował jedynie wykazać, że wierzytelności te uległy umorzeniu wskutek potrącenia, to pozwany składając sprzeciw od wyroku zaocznego nie musiał udowadniać innymi dokumentami, że towar został wydany powodowi i że powstała wierzytelność o zapłatę ceny, lecz miał obowiązek dowodzić, że do potrącenia tej wierzytelności nie doszło.

Niezależnie od powyższego, nie ma racji sąd I instancji, że skoro pozwany zaprzeczył, aby otrzymał pismo zawierające oświadczenie powoda o potrąceniu znajdujące się na k.156, to z dokumentu tego nie może skorzystać. Pozwany wprawdzie oświadczył „uważam, że to jest sfałszowany dokument” (k.440), ale jego intencją było zaprzeczenie twierdzeniom powoda, że miała miejsce kompensata a nie zaprzeczenie twierdzeniom powoda o istnieniu konkretnych wierzytelności pozwanego.

Wreszcie podnieść należy, że w odpowiedzi na sprzeciw pozwanego powód twierdził, że „ wierzytelności powoda wynikające z faktur załączonych do sprzeciwu pozwanego zostały skompensowane z należnościami powoda” (k.316 v), a więc nie zaprzeczył, że pozwany posiadał wierzytelności objęte zarzutem potrącenia. Późniejsza zmiana stanowiska procesowego powoda, polegająca na zaprzeczeniu istnieniu wierzytelności pozwanego, nie może wywołać skutków prawnych z uwagi na treść art. 479¹² par.1 k.p.c. (zarzut nie zgłoszony w terminie dwóch tygodni od doręczenia sprzeciwu uległ sprekludowaniu).

Z uwagi na powyższe, o ile pozwany po otrzymaniu wezwania sądu do usunięcia braków formalnych sprzeciwu braki te uzupełni w terminie 7 dni, sąd I instancji rozpoznając sprawę, będzie musiał rozpoznać zgłoszony w sprzeciwie

zarzut potrącenia, poddając analizie zgromadzony w tym zakresie materiał dowodowy. Ustalenie sądu I instancji, że powodowi przysługuje kwota objęta sprzeciwem jest prawidłowe, rzecz jednak w tym, czy doszło do umorzenia wierzytelności powoda z wierzytelnościami pozwanego i w jakiej części.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 par. 4 k.p.c. i art. 108 par.2 k.p.c. orzekł jak w wyroku.